

**BO'LAJAK BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARINING
EMOTSIONAL INTELLEKTINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI
TEKNOLOGIYA VA VOSITALARNING AHAMIYATI**

N.D.Aminova

(Toshkent davlat pedagogika universiteti tayanch doktoranti)

E-mail: aminovanasiba396@gmail.com

Annotatsiya. *Ushbu maqolada biz ilgari o'tkazilgan tadqiqotlar va adabiyotlar asosida raqamli texnologiyalarning bo'lajak o'qituvchilar emotsional intellektini rivojlantirishdagi rolini kengroq muhokama qilamiz. Raqamli vositalardan foydalanishning afzalliklari va cheklanishlari hamda amaliy tatbiq imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *emotsional intellekt, boshlang'ich ta'lim, samaradorlik, raqamli texnologiyalar.*

Аннотация. *В этой статье мы обсудим роль цифровых технологий в развитии эмоционального интеллекта будущих учителей, основываясь на предыдущих исследованиях и литературе. Мы рассмотрим преимущества и ограничения использования цифровых инструментов, а также возможности практической реализации.*

Ключевые слова: *эмоциональный интеллект, начальное образование, эффективность, цифровые технологии.*

Abstract. *In this article, we will discuss the role of digital technologies in developing the emotional intelligence of future teachers, based on previous research and literature. We will examine the advantages and limitations of using digital tools, as well as the possibilities for practical implementation.*

Key words: *emotional intelligence, primary education, efficiency, digital technologies.*

Kirish. Emotsional intellekt (EI) – bu bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilari uchun muhim ko'nikma bo'lib, u ularning o'z emotsiyalarini boshqarish, o'quvchilarning emotsional holatini tushunish va ijobiy ta'lim muhitini yaratishga imkon beradi [1]. Raqamli texnologiyalar va vositalar esa pre-servis (kasbga tayyorlanayotgan) o'qituvchilarning emotsional intellektini rivojlantirishda yangi yechimlar taklif etadi. Ushbu maqola mavjud adabiyotlar va amaliy tatbiqlarga asoslanib, raqamli texnologiyalarning bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

emotsional intellektini shakllantirishdagi rolini ko'rib chiqadi. Raqamli vositalardan foydalanishning afzalliklari va cheklanishlari muhokama qilinadi hamda samarali joriy etish bo'yicha tavsiyalar beriladi. Natijalar raqamli texnologiyalarning emotsional intellektni oshirishga katta hissa qo'shishi mumkinligini ko'rsatadi. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun emotsional intellektning rivojlanishi dars jarayonini boshqarish, o'quvchilarning faolligini oshirish va xulq-atvor muammolarini hal qilishda asosiy rol o'ynaydi. Raqamli texnologiyalarning tez rivojlanishi bilan pedagoglar endilikda EI ni rivojlantirish uchun turli vositalardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Ushbu maqolada biz raqamli texnologiyalarning bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining emotsional intellektini rivojlantirishdagi rolini nazariy va amaliy jihatdan ko'rib chiqamiz.

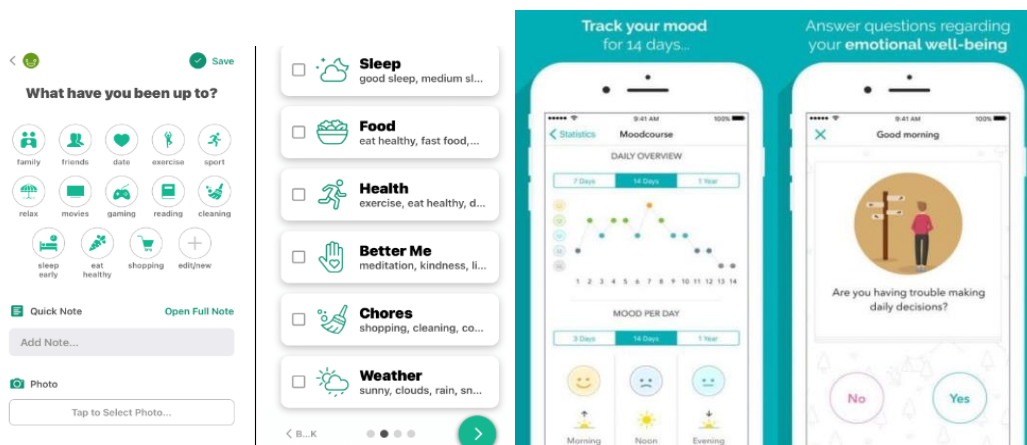
Emotsional intellekt tushunchasi Daniel Goleman tomonidan keng tarqalgan bo'lib, u quyidagi beshta asosiy komponentdan iborat: o'z-o'zini tushunish, o'zini nazorat qilish, motivatsiya, empatiya va ijtimoiy ko'nikmalar [2]. Bu komponentlar pedagoglar uchun ayniqsa muhimdir, chunki:

- O'z-o'zini tushunish: O'qituvchilar o'z emotsiyalarini anglash orqali sinfda barqarorlik saqlaydilar.
- Empatiya: Bolalar bilan ishlashda ularni tushunish va quloq solish muhimdir.
- Ijtimoiy ko'nikmalar: Muammo va konfliktlarni hal qilish uchun zarur.

Salovey va Mayer (1990) emotsional intellektni intellektual qobiliyatlar bilan birgalikda insonning muvaffaqiyatiga hissa qo'shadigan asosiy faktor sifatida ko'rsatganlar [3].

Raqamli texnologiyalar bo'lajak o'qituvchilarning emotsional intellektini rivojlantirishda quyidagi yo'nalishlarda yordam beradi:

- O'z-o'zini tahlil qilish. Mobil ilovalar va platformalar orqali o'qituvchilar o'z emotsiyalarini kuzatib borish va tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Masalan, "Daylio" va "Moodpath" kabi ilovalar har kuni o'z emotsiyalarini yozib borish va analiz qilishga yordam beradi[4]. Bu vositalar emotsiyalarni kuzatish uchun diagrammalar va grafiklar yaratadi, bu esa o'qituvchilarga o'z emotsional reaksiyalarini tushunishga yordam beradi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

- Muloqot ko'nikmalarini oshirish. Virtual simulyatsiyalar va interfaol dasturlar orqali o'qituvchilar bolalar bilan muloqot qilishni o'rganadilar. Masalan, "Classcraft" kabi ilovalar o'qituvchilarga turli xil vaziyatlarda qanday munosabatda bo'lishni o'rgatadi[5].

- Muammolarni hal qilish. Onlayn treninglar va mashqlar orqali o'qituvchilar turli xil konfliktli vaziyatlarni hal qilishni o'rganadilar. Masalan, "SimSchool" platformasi o'qituvchilarga virtual sinfda ishlashni o'rgatadi[6]. Coursera va EdX kabi platformalar "Emotional Intelligence for Educators" kabi kurslarni taklif etadi, bu kurslar o'qituvchilarga emotsional intellektga oid nazariy bilimlarni va amaliy ko'nikmalarni o'rgatadi.

Raqamli vositalardan foydalanish quyidagi afzalliklarga ega:

- Individual yondashuv. Har bir bo'lajak o'qituvchining emotsional intellekti har xil darajada bo'lishi mumkin. Raqamli texnologiyalar individual tarzda ishlash imkonini beradi, ya'ni o'quvchilar o'zlari uchun mos keladigan mashqlar va materiallarni tanlashlari mumkin[7]. Masalan, ba'zi o'qituvchilar empatiyani oshirishga e'tibor qaratishlari mumkin, boshqalari esa o'z emotsiyalarini boshqarishga e'tibor berishlari mumkin.

- Doimiy kuzatuv va tahlil. Ba'zi ilovalar va platformalar o'qituvchilarning faoliyatini doimiy ravishda kuzatib boradi va ularga emotsional reaksiyalar haqida ma'lumot beradi. Bu esa mustaqil ravishda o'zini rivojlantirishga yordam beradi[8]. Masalan, "Moodpath" ilovasi o'qituvchilarga haftalik emotsional holatlarini tahlil qilish imkonini beradi.

- Qulaylik va erishuvchanlik. Onlayn kurslar, mobil ilovalar va boshqa raqamli vositalar istalgan joyda va vaqtda foydalanish imkonini beradi. Bu esa o'qituvchilarga o'z vaqtini tejashga imkon beradi[9]. Masalan, YouTube kanallari orqali o'qituvchilar bepul video darslar va mashqlarni ko'rishlari mumkin.

Raqamli texnologiyalardan foydalanishda quyidagi muammolar ham mavjud:

- Texnika bilan bog'liq muammolar: Internet ulanishining yo'qligi yoki texnik vositalarning nosozligi[10]. Ba'zi hududlarda internet tezligi past bo'lishi o'qituvchilarga yetarlicha foydalanishga to'sqinlik qiladi.

- Motivatsiya yetishmovchiligi: Ba'zi o'qituvchilar onlayn vositalardan to'liq foydalana olmaydi yoki ularga qiziqish bildirmaydi[11]. Bu esa raqamli texnologiyalarning potensial imkoniyatlaridan to'liq foydalana olmaslikka olib keladi.

- Shaxsiy aloqaning pasayishi: Raqamli texnologiyalar ko'pincha insoniy munosabatlarni kamaytirishi mumkin[12]. Masalan, o'qituvchilar virtual muhitda emotsional ko'nikmalarni o'rganishgan holda, real dunyoda bu ko'nikmalarni qo'llashda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin.

Xulosa. Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida emotsional intellektni rivojlantirishda raqamli texnologiyalar va vositalar muhim rol o'ynaydi. Ular o'qituvchilarga individual, qulay va samarali usullar bilan o'zlarini rivojlantirishga yordam beradi. Biroq, raqamli texnologiyalardan foydalanishda mavjud cheklanishlarga ham e'tibor berish zarur. Natijada, zamonaviy vositalardan to'g'ri foydalanish orqali bo'lajak o'qituvchilar emotsional intellektini yanada yuksaltirishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Goleman, D. (1995). Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ . New York: Bantam Books.
2. Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. Imagination, Cognition and Personality , 9(3), 185-211.
3. Brackett, M. A., & Katulak, N. A. (2006). Emotional intelligence in the classroom: Skill-based training for teachers and students. In J. Ciarrochi, J. P. Forgas, & J. D. Mayer (Eds.), Emotional Intelligence in Everyday Life: A Scientific Inquiry (pp. 1-22). Psychology Press.
4. Daylio. (2023). Retrieved from <https://daylio.com>
5. Classcraft. (2023). Retrieved from <https://www.classcraft.com>
6. SimSchool. (2023). Retrieved from <https://www.simschool.org>
7. Mayer, J. D., Roberts, R. D., & Barsade, S. G. (2008). Human abilities: Emotional intelligence. Annual Review of Psychology , 59, 507-536.
8. Zeidner, M., Matthews, G., & Roberts, R. D. (2009). What We Know About Emotional Intelligence: How It Affects Learning, Work, Relationships, and Our Mental Health . MIT Press.
9. Khan, P. (2018). The role of technology in emotional intelligence development. Journal of Educational Technology , 15(2), 45-52.
10. Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. Teachers College Record , 108(6), 1017-1054.
11. Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, A. T. (2010). Teacher technology change: How knowledge, confidence, beliefs, and culture intersect. Journal of Research on Technology in Education , 42(3), 255-284.
12. Turkle, S. (2015). Reclaiming Conversation: The Power of Talk in a Digital Age . Penguin Press.